

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
МІСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА імені О. М. БЕКЕТОВА

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

щодо проходження науково-педагогічної практики

(для здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти всіх форм навчання зі спеціальності 161 – Хімічні технології та інженерія, освітньо-професійна програма «Хімічні технології та інженерія в міському господарстві та будівництві»)

Харків
ХНУМГ ім. О. М. Бекетова
2024

Методичні рекомендації щодо проходження науково-педагогічної практики (для здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти всіх форм навчання зі спеціальності 161 – Хімічні технології та інженерія, освітньо-професійна програма «Хімічні технології та інженерія в міському господарстві та будівництві») / Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова ; уклад. : О. В. Саввова, О. В. Бабіч. – Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2024. – 34 с.

Укладачі: д-р техн. наук, проф. О. В. Саввова,
канд. техн. наук О. В. Бабіч

Рецензент

О. П. Арсеньєва, доктор технічних наук, професор кафедри хімії та інтегрованих технологій Харківського національного університету міського господарства імені О. М. Бекетова

Рекомендовано кафедрою хімії та інтегрованих технологій, протокол № 5 від 14.12.2023

Методичні рекомендації призначені для здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти всіх форм навчання зі спеціальності 161 – Хімічні технології та інженерія, освітньо-професійна програма «Хімічні технології та інженерія в міському господарстві та будівництві». Подано вимоги щодо оформлення, засоби та послідовність виконання завдань, список рекомендованих джерел, наведено приклади оформлення робіт.

ЗМІСТ

Вступ.....	4
1 Загальні положення.....	6
2 Мета і завдання практики.....	7
3 Організація і порядок проведення практики.....	9
4 Терміни проведення практики	14
5 Зміст педагогічної практики.....	15
6 Звітна документація з науково-педагогічної практики.....	18
7 Методи контролю та порядок оцінювання результатів навчання.....	19
Список використаних джерел.....	22
Додатки.....	24

ВСТУП

Методичні рекомендації щодо проходження науково-педагогічної практики здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії ХНУМГ ім. О. М. Бекетова (далі – Університет) визначають зміст та організаційно-методичні засади проходження науково-педагогічної практики аспірантами.

Підготовка кваліфікованих докторів філософії передбачає закріплення набутих теоретичних знань та вдосконалення педагогічних компетентностей у процесі проходження педагогічної практики безпосередньо в навчальному процесі.

Науково-педагогічна практика у системі вищої освіти на третьому (освітньо-науковому) рівні вищої освіти є одним з етапів професійної підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії, який має на меті сформувати професійно-педагогічні компетентності щодо здійснення освітнього процесу у закладах вищої освіти.

Методичні рекомендації містять загальні вимоги щодо змісту, організації та керівництва практичної підготовки; вимоги щодо оформлення звіту та підготовки до захисту; критерії оцінювання знань під час захисту звіту.

Об'єктом педагогічної практики є навчальний процес підготовки фахівців зі спеціальності 161 – Хімічні технології та інженерія.

Предмет педагогічної практики – окрема обов'язкова освітня компонента (фахова дисципліна) навчального плану з циклу загальної професійної підготовки, яка відповідає напряму наукових досліджень аспіранта.

Педагогічна практика, як обов'язковий компонент освітньо-наукової програми підготовки докторів філософії, спрямована на набуття здобувачем третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти професійних педагогічних навичок та вмінь, педагогічного досвіду, досвіду навчально-виховної роботи зі студентами, розвитку творчих та комунікативних здібностей, а також педагогічного мислення, необхідних викладачеві закладу вищої освіти. Під час її проходження аспіранти мають можливість розвивати зазначені якості,

викладаючи дисципліни управлінського профілю відповідно до напрямку наукового дослідження, опанувати нові освітні технології, сучасні методи, форми і засоби навчання, у тому числі інтерактивні, формувати та вдосконалювати уміння щодо підготовки навчально-методичного забезпечення.

Здобувачі проходять практику на другому році навчання у четвертому семестрі. Її проходження здійснюється на кафедрі хімії та інтегрованих технологій. Кафедра хімії та інтегрованих технологій проводить педагогічну практику на базі освітніх компонент, які вона забезпечує і передбачає залучення здобувачів до освітнього процесу. За результатами її проходження в аспірантів формуються необхідні компетентності та навички, викладені в освітньо-науковій програмі «Хімічні технології та інженерія в міському господарстві та будівництві», а саме:

- планувати і вчасно вирішувати завдання щодо професійного розвитку, зокрема в галузі;
- здійснювати викладацьку діяльність за основними освітніми програмами в галузі;
- застосовувати та вдосконалювати існуючі технології науково-педагогічної діяльності у сфері вищої освіти.

1 ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Педагогічна (науково-педагогічна) практика в системі вищої освіти на третьому (освітньо-науковому) рівні вищої освіти є компонентом професійної підготовки до науково-педагогічної діяльності та становить вид практичної діяльності аспірантів щодо здійснення навчально-виховного процесу у вищій школі, включаючи викладання спеціальних дисциплін, організацію навчальної діяльності студентів, науково-методичну роботу.

Організація практики та її проведення здійснюється відповідно до вимог п. 2 Постанови Кабінету Міністрів України від 23.03.2016 № 261 «Про затвердження порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах) ([URL: http://surl.li/rsin](http://surl.li/rsin)), Положення про підготовку здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук в аспірантурі (поза аспірантурою) і докторантурі Харківського національного університету міського господарства імені О. М. Бекетова ([URL: http://surl.li/tgjk](http://surl.li/tgjk)).

Терміни проходження практики визначаються графіком навчального процесу. Загальний обсяг годин практики визначається навчальним планом. Мета, завдання і зміст практики визначається робочою програмою. Загальне керівництво практикою та науково-методичне консультування здійснює науковий керівник аспіранта. Базою для проходження педагогічної практики є кафедра, за якою закріплений аспірант.

Розрахунок норм часу на керівництво практикою на третьому (освітньо-науковому) рівні визначається рішенням вченої ради Університету.

Аспіранти, які проводять заняття за трудовою угодою в межах Університету, можуть звільнитись від педагогічної практики та атестуються кафедрою на основі наданої звітної документації.

Організатором педагогічної практики здобувача вищої освіти ступеня доктора філософії (далі – аспіранта) є кафедра, за якою він закріплений. Керівником педагогічної практики аспіранта зазвичай є його науковий керівник.

2 МЕТА І ЗАВДАННЯ ПРАКТИКИ

Педагогічна практики здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти спрямована на формування їх педагогічних компетентностей для науково-педагогічної, педагогічної діяльності у сфері викладання дисциплін профілю менеджменту, галузі знань управління та адміністрування у закладах вищої освіти.

Метою педагогічної практики є забезпечення подальшого розвитку професійно-педагогічних компетентностей аспірантів щодо проведення викладацької роботи у закладах вищої освіти відповідно до фахової частини предметної області спеціальності 161 – Хімічні технології та інженерія, а саме:

- набуття аспірантами навичок та вмінь навчально-методичної роботи в сучасних умовах;

- поглиблення та закріплення знань щодо питань організації і форм здійснення навчального процесу, а також його науково-дослідного, навчально-методичного, нормативного та організаційного забезпечення;

- формування вмінь і навичок опрацювання наукових та інформаційних джерел при підготовці занять, застосування активних методик викладання дисциплін спеціальності 161 – Хімічні технології та інженерія з одночасним засвоєнням педагогічного досвіду.

Призначенням педагогічної практики є формування у аспірантів загальних та фахових компетентностей згідно з освітньо-науковою програмою «Хімічні технології та інженерія в міському господарстві та будівництві (URL: <http://surl.li/krkbh>):

- здатність планувати і вирішувати завдання власного професійного розвитку (ЗК 3);

- здатність проводити власні оригінальні наукові дослідження, які містять наукову новизну, мають важливе теоретичне та практичне значення (ЗК 4);

- здатність застосовувати сучасні підходи до організації та проведення різних видів аудиторної та позааудиторної навчальної діяльності студентів (ЗК 11);

– здатність застосовувати й удосконалювати існуючі та розробляти нові технології в науковій та освітній (педагогічній) діяльності (ФК 1);

– здатність здійснювати науково-педагогічну діяльність у сфері вищої освіти (ФК 2).

Згідно з вимогами освітньо-наукової програми, здобувачі третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти після проходження педагогічної практики мають продемонструвати такі результати:

– застосовувати сучасні методології, методи та інструменти для вирішення актуальних проблем, враховуючи специфіку власного наукового дослідження;

– використовувати результати наукових досліджень інших галузей науки для досягнення цілей власного наукового дослідження;

– уміти вільно презентувати та обговорювати з фахівцями та нефаківцями результати досліджень, наукові та прикладні проблеми хімічної технології та інженерії державною та іноземною мовою (англійською), кваліфіковано відображати результати досліджень у наукових публікаціях у провідних міжнародних наукових виданнях;

– розвивати методологічну культуру викладача; формувати та демонструвати лідерські якості та поведінкові навички; аналізувати результати власної педагогічної та наукової діяльності;

– застосовувати й удосконалювати існуючі та розробляти нові технології в науковій освітній (педагогічній) та виховній діяльності;

– розробляти та проводити основні види занять у вищому навчальному закладі;

– обирати сучасні методи, засоби навчання та контролю результатів з дисциплін обраної наукової спеціалізації. Розвивати творчі якості особистості викладача, здатності до інноваційної діяльності;

– глибоко розуміти загальні принципи та методи природничих наук, знати методологію наукових досліджень у предметній галузі та сучасних методів планування та постановки експериментів, уміти застосувати їх у власних

дослідженнях у сфері хімічної технології та інженерії, а також у викладацькій практиці;

- сформувати навички аналізу інформаційних джерел, визначення перспективних напрямів наукових досліджень, зокрема з використанням інструментів платформ наукометричних баз даних;

- проводити дослідження для оцінки стану та перспектив розвитку освітньої та наукової діяльності в галузі у напрямі інтеграції та демократизації вищої освіти України;

- оволодіти новітніми концептуальними й методологічними знаннями з хімічної технології та інженерії, зокрема на межі предметних галузей, а також дослідницькими навичками, необхідними для проведення наукових і прикладних досліджень на рівні останніх світових досягнень із відповідного напрямку, отримання нових знань та/або здійснення інновацій;

- удосконалювати вміння і навички організації та керівництва науково-дослідною діяльністю студентів.

Аспіранти мають опанувати вміння розробляти зміст, формулювати навчальні цілі та обирати відповідний навчальний матеріал, проводити структурування навчального матеріалу, організовувати та керувати пізнавальною діяльністю студентів, застосовувати особистісно-орієнтовані тренінгові технології, нові та інформаційні технології навчання у вищій школі, технології віртуального освітнього середовища для навчання і дослідницької діяльності, формувати у студентів критичне мислення, планувати та проводити заняття різних видів, забезпечувати послідовність викладення матеріалу та міждисциплінарні зв'язки, обирати методи та засоби навчання, здійснювати контроль і оцінку результатів, проводити корекцію процесу навчання. Крім цього, вони мають вміти здійснювати професійну та особистісну самоосвіту, проектувати подальший освітній маршрут і професійну кар'єру, участь у дослідно-експериментальній роботі, володіти методами інтерактивного самонавчання та навчання інших, активно діяти та взаємодіяти у складі науково-педагогічного колективу.

3 ОРГАНІЗАЦІЯ І ПОРЯДОК ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИКИ

Педагогічна практика аспірантів спеціальності 161 – Хімічні технології та інженерія зазвичай проводиться на кафедрі хімії та інтегрованих технологій або іншій профільній кафедрі ХНУМГ ім. О. М. Бекетова.

Місце проходження практики – кафедри ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, що проводять освітню діяльність на першому (бакалаврському) та/або другому (магістерському) рівнях за спеціальністю 161 – Хімічні технології та інженерія (кафедра хімії та інтегрованих технологій).

Місце проходження практики аспіранта закріплюється за місцем роботи його наукового керівника. У якості фахової дисципліни, за якою аспірантом буде здійснюватися практична робота, обирається дисципліна, що викладається науковим керівником.

Керівник практики надає аспірантам необхідні навчально-методичні матеріали (програми, календарний план, методичні рекомендації з організації та проведення педагогічної практики тощо); інформує аспірантів про систему звітності (виконання звіту, щоденника практики, науково-методичних та аналітичних матеріалів, доповіді про результати практики, виконання аспірантами правил внутрішнього розпорядку університету тощо); бере участь у роботі комісії щодо прийому заліку з практики, яку очолює завідувач кафедри.

У випадку, якщо за робочим планом в семестрі, у якому аспірант проходить науково-педагогічну практику, у наукового керівника не передбачено фахових дисциплін, то в якості дисципліни обирається фахова дисципліна кафедри, де працює науковий керівник аспіранта.

Місце проходження науково-педагогічної практики узгоджується з гарантом освітньої програми, випусковою кафедрою і Навчально-науковим інститутом підготовки кадрів вищої кваліфікації (НН ІПКВК) ХНУМГ ім. О. М. Бекетова та затверджується наказом ректора. Як альтернатива, аспіранти мають право самостійно підбирати для себе місце проходження науково-педагогічної практики.

Побажання аспіранта повинно бути обґрунтовано заявою на ім'я гаранта освітньої програми, до якої додається лист з відповідної установи зі згодою прийняти особу для проходження практики. Аспіранти мають право проходити науково-педагогічну практику в інших ЗВО за кордоном, із наступним поданням звіту з проходження практики та розгорнутої характеристики від відповідального куратора з місця проходження практики.

Зазначена документація зберігається в індивідуальному плані аспіранта і розглядається під час атестації. Керівником науково-педагогічної практики призначається науковий керівник аспіранта, що викладає фахові дисципліни за спеціальністю 161 – Хімічні технології та інженерія.

У разі необхідності керівником науково-педагогічної практики може бути призначений досвідчений науково-педагогічний працівник, що входить до складу групи забезпечення спеціальності.

Аспірант-практикант має такі обов'язки та права:

– обов'язки: до початку практики ознайомитися з порядком оформлення необхідних документів; своєчасно прибути на практику; проводити свою діяльність згідно з вимогами Статуту університету, дотримуватись Кодексу честі, правил внутрішнього розпорядку, виконувати завдання керівників, передбачені програмою педагогічної практики; систематично вести належну документацію педагогічної практики та пред'являти її за вимогою керівникові практики; після завершення практики аспірант не пізніше трьох днів після закінчення практики має завершити підготовку звітних матеріалів (звіт про практику, педагогічний щоденник, відгук керівника практики тощо);

– права: вносити пропозиції щодо вдосконалення освітнього процесу університету, організації педагогічної практики, брати участь у конференціях та засіданнях кафедри; одержувати консультації викладачів, керівників з усіх питань проведення педагогічної практики; користуватися джерельною базою бібліотеки університету та навчальних аудиторій тощо.

Період проведення педагогічної практики визначається графіком освітнього процесу та навчальними планами, а зміст практики кожного окремого аспіранта зазначається керівником в індивідуальному плані аспіранта.

Перед початком практики здобувачі ознайомлюються з наказом, програмою та завданнями практики, правилами внутрішнього розпорядку та правилами техніки безпеки. Педагогічна практика аспірантів може бути проведена безпосередньо в аудиторіях університету або дистанційно (у разі запровадження обмежень на відвідування ЗВО).

За умов проведення практики у дистанційному режимі аспіранти у процесі підготовки відвідують лекційні, семінарські та практичні заняття, що викладаються кафедрою з використанням засобів дистанційного навчання згідно з Положенням про дистанційне навчання Харківського національного університету міського господарства імені О. М. Бекетова (URL:<http://surl.li/affcd>).

Організація і забезпечення дистанційної форми навчання в Університеті покладається на Центр підвищення кваліфікації і перепідготовки кадрів та дистанційного навчання (ЦПКПКДН). ЦПКПКДН ХНУМГ ім. О. М. Бекетова забезпечує розміщення і збереження атестованих дистанційних навчальних курсів на інформаційно-освітньому порталі дистанційного навчання Університету (URL: <https://dl.kname.edu.ua/>).

Після проходження практики аспіранти мають знати:

- суть, умови планування й організації освітнього процесу у ЗВО;
- вимоги до навчально-методичного забезпечення освітнього процесу;
- основні цілі модернізації вищої освіти України та суть інноваційних технологій навчання у вищій освіті;
- закономірності, принципи, систему та нормативно-правову базу організації освітнього процесу у ЗВО;
- сучасні форми і методи здійснення освітнього процесу, спрямованого на формування компетентностей здобувачів вищої освіти;
- види навчально-методичного забезпечення освітнього процесу і вимоги до них;

- методики прийняття рішень та критерії оцінювання якості забезпечення освітнього процесу з дисципліни;
- ефективні процедури оцінювання та способи обліку успішності навчання студентів;
- етичні норми професійної викладацької діяльності та прийоми професійної викладацької риторики;
- правила внутрішнього розпорядку університету;
- кодекс та принципи дотримання академічної доброчесності здобувачами та науково-педагогічними працівниками університету;

Аспіранти мають уміти:

- застосовувати сучасні ефективні методи, засоби і технології навчання і викладання у педагогічній діяльності, зокрема інформаційно-комунікаційні та інтерактивні;
- розробляти навчально-методичні матеріали до курсу, що викладається;
- здійснювати контроль знань і умінь здобувачів вищої освіти.
- упроваджувати наукові досягнення професійної галузі в освітній процес, структурувати результати сучасних наукових досліджень та інтегрувати їх до навчального контенту за дисципліною;
- застосовувати інструменти забезпечення якості вищої освіти в освітньому процесі;
- розробляти та запроваджувати програму навчальної дисципліни з використанням інструментів Європейського простору вищої освіти;
- розробляти та використовувати засоби діагностики результатів навчання;
- демонструвати методики професійного самовдосконалення науково-педагогічних працівників ЗВО;
- демонструвати культуру академічної доброчесності, культуру якості освіти.

Очікувані результати навчання:

- здійснювати науково-педагогічну діяльність у сфері вищої освіти;

- використовувати результати наукових досліджень інших галузей науки для досягнення цілей власного наукового дослідження;
- розробляти та проводити основні види занять у вищому навчальному закладі;
- застосовувати та вдосконалювати існуючі й розробляти нові технології в науковій та освітній (педагогічній) діяльності;
- обирати сучасні методи, засоби навчання та контролю результатів з дисциплін обраної наукової спеціалізації;
- аналізувати результати власної педагогічної діяльності.

4 ТЕРМІНИ ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИКИ

Згідно з навчальним планом ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, науково-педагогічна практика проводиться для аспірантів другого року навчання спеціальності 161 – Хімічні технології та інженерія. Загальний обсяг практики становить 4 кредити ЄКТС (120 годин).

Термін проходження педагогічної практики становить 15 тижнів.

Науково-педагогічна практика передбачає виконання практикантом таких видів діяльності:

- відвідування та аналіз лекційних і практичних занять із дисциплін спеціальності 161 – Хімічні технології та інженерія;
- розроблення навчально-методичного забезпечення з дисципліни, визначеної для проходження педагогічного етапу практики;
- планування, підготовку та проведення лекційного заняття (у супроводі викладача-лектора);
- планування, підготовку практичних занять, розроблення завдань для самостійної роботи студентів, проведення практичного заняття, роботу порталу дистанційного навчання Університету (URL: <https://dl.kname.edu.ua/>);

- аналіз та самоаналіз педагогічної діяльності за результатами проведення лекційних і практичних занять;
- відвідування засідання кафедри, участь у науково-методичних семінарах кафедри, робочих групах з модернізації освітніх програм;
- підготовку та подання керівникові практики звітної документації та супровідних документів.

Конкретні завдання, їх трудомісткість і терміни реалізації визначаються керівником практики аспіранта та відображаються в його індивідуальному навчальному плані.

5 ЗМІСТ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ

Організаційний етап

Організаційний етап педагогічної практики передбачає прибуття на практику, настановчий консультативний семінар, інструктаж з техніки безпеки та охорони праці, а також виконання аспірантами низки завдань, пов'язаних з організацією та здійсненням навчальної, методичної та виховної діяльності. До початку практики аспіранти одержують консультації щодо оформлення всіх необхідних документів; інструктаж про порядок проходження практики, необхідні документи (щоденник, індивідуальне завдання тощо).

На настановчому консультативному семінарі керівник практики також повідомляє аспірантам про систему звітності з практики.

Педагогічна практика передбачає три змістові модулі.

Змістовий модуль 1 Навчально-виховна діяльність у закладах вищої освіти

Цей змістовий модуль включає ознайомлення аспірантів з питаннями організації освітнього процесу у сфері національного законодавства і чинних стандартів зі спеціальності 161 – Хімічні технології та інженерія, із

законодавчою базою України, положеннями, регламентом та нормативними документами з організації освітнього процесу в Університеті.

Аспіранти мають ознайомитись з такими документами:

– Закон України «Про вищу освіту»;

– Постанова Кабінету Міністрів України від 23.03.2016 № 261 «Про затвердження Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах)».

Окрім того, аспірант ознайомлюється з особливостями, структурою, змістом та організацією навчальної та виховної діяльності у ХНУМГ ім. О. М. Бекетова (нормативна база ХНУМГ ім. О. М. Бекетова: URL: <http://surl.li/qbmjv>, у тому числі дистанційної освіти: URL: <https://dl.kname.edu.ua/>).

Аспірант вивчає пріоритетні напрями та проблемні питання організації болонського процесу в закладах вищої освіти України: досягнення, виклики та перспективи (URL:<http://surl.li/fgbqv>), використовуючи такі ресурси:

– Про Національну доктрину розвитку освіти;

– Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2022–2032 роки;

– Про затвердження Концепції розвитку педагогічної освіти.

Аспірант вивчає новітні технології, сучасні методи, засоби навчання в освітній діяльності, формує особистий підхід до викладацької діяльності з урахування творчих підходів і креативності та його самоорганізації.

Змістовий модуль 2 Методична діяльність у закладах вищої освіти

Цей змістовний модуль включає основні положення методичної роботи у закладах вищої освіти, набуття навичок щодо написання конспектів лекції та методичних матеріалів до практичних і лекційних занять, розроблення із застосування сучасних інформаційних технологій для аудиторного та дистанційного навчання та вивчення досвіду методичної роботи провідних

фахівців зі спеціальності 161 – Хімічні технології та інженерія» із використанням навчально-методичного забезпечення (URL:<http://surl.li/jpydn>).

За допомогою інноваційних положень аспірант повинен розробити методологію та провести аудиторні або дистанційні заняття з обраної дисципліни, практичний блок яких реалізується практичним заняттям, а теоретичний блок – лекційним заняттям.

Аспірант повинен підготувати план заняття, де конкретизовано методологічні підходи, які будуть використані під час проведення заняття, а також послідовність здійснення навчально-методичної діяльності; конспект лекційного та практичного заняття (українською мовою), у якому конкретизовано використані інформаційні джерела, послідовність викладення матеріалу, зв'язок матеріалу, що викладається із завданнями навчальної дисципліни та програмними результатами, які отримує здобувач вищої освіти, та презентацію. Для дистанційної форми навчання необхідно розробити презентації, інтерактивні методи навчання та контролю, наочний матеріал (макети, відео).

Змістовий модуль 3 Науково-дослідна діяльність у закладах вищої освіти

Метою змістового модуля є отримання аспірантом знань щодо розробки та реалізації наукових проєктів здобувачів, включаючи власні дослідження, які допомагають переосмислити наявні та набути нових навичок розв'язання значущих наукових, дослідницьких, соціальних, етичних та інших завдань.

Аспірант вивчає основи науково-дослідницької діяльності у закладах вищої освіти, принципів ефективної взаємодії зі здобувачами під час формування професійних (дослідницьких) компетентностей здобувачів Університету, пошуку та реалізації векторів упровадження з урахуванням оцінки результатів виконання наукового проєкту (соціальної, наукової, економічної тощо).

Результати виконання змістового модуля відображаються у звіті про науково-дослідну діяльність практики.

6 ЗВІТНА ДОКУМЕНТАЦІЯ З НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ

Після завершення науково-педагогічної практики аспіранти звітують про її виконання та здають диференційний залік. Формою звітності за підсумками проходження педагогічної практики є представлений аспірантом на кафедрі не пізніше 5-ти днів після закінчення практики такий комплект документів:

- індивідуальний план науково-педагогічної практики (дод. А);
- щоденник проходження практики (дод. Б);
- звіт про проходження практики (дод. В);
- відгук наукового керівника, що містить оцінку виконаної аспірантом роботи (дод. Г);
- анкета «Самоаналіз педагогічної діяльності» (дод. Д);
- плани-конспекти занять (не менше однієї лекції та одного практичного заняття);
- підготовлені дидактичні матеріали, наочні засоби навчання (презентації), матеріали, що ілюструють використання інтерактивних технологій під час проведення занять аспірантом.

За підсумками проходження науково-педагогічної практики аспірант звітує на засіданні фахової комісії, дату і час проведення якого встановлює завідувач кафедри. Для захисту звіту аспірант готує презентаційні матеріали і виступає з доповіддю перед фаховою комісією. Затвердження звіту з науково-педагогічної практики здійснюється на засіданні кафедри, яка відповідає за реалізацію освітньо-наукової програми, куди запрошуються всі аспіранти та їх керівники з науково-педагогічної практики.

До звітних документів кафедра надає витяг із протоколу засідання кафедри про результати проходження студентом науково-педагогічної практики. Звіт та витяг з протоколу засідання кафедри про затвердження звіту подається аспірантом до відділу аспірантури. Зазначена документація зберігається в індивідуальному плані аспіранта і розглядається під час атестації.

7 МЕТОДИ КОНТРОЛЮ ТА ПОРЯДОК ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Робочою програмою науково-педагогічної практики передбачено такі види контролю: письмовий, модульний і підсумковий (табл. 1).

Таблиця 1 – Структура практики і розподіл балів

Змістові модулі	Максимальна кількість балів
МОДУЛЬ «Науково-педагогічна практика»	100
Змістовий модуль 1 Навчально-виховна діяльність у закладах вищої освіти	20
Змістовий модуль 2 Методична діяльність у закладах вищої освіти	20
Змістовий модуль 3 Науково-дослідна діяльність у закладах вищої освіти	20
Підсумковий семестровий контроль	40

Письмовий контроль проводиться керівником практики (науковим керівником аспіранта) за результатами опрацювання аспірантом теоретичної частини освітньої компоненти.

Результати опрацювання теоретичної частини відображаються у відповідних розділах звіту аспіранта з науково-педагогічної практики. При оцінюванні враховується повнота вирішення аспірантом завдань змістових модулів відповідно до зазначених критеріїв нарахування балів (табл. 2).

Оцінювання результатів проведених аспірантом занять здійснюється фаховою комісією після завершення практичної частини. До складу фахової комісії входять керівник науково-педагогічної практики (науковий керівник аспіранта), гарант освітньої програми та провідний фахівець зі спеціальності, що

входить до складу групи забезпечення. Фахова комісія у повному складі присутня під час проведення аспірантом аудиторних занять.

Підсумковий семестровий контроль відбувається у формі диференційованого заліку, який приймає фахова комісія, що була створена для оцінки результатів проведених аспірантом аудиторних занять. Для підготовки до диференційного заліку аспірант оформлює звіт з науково-педагогічної практики у формі пояснювальної записки і підписує його у керівника практики (наукового керівника). Залік проходить у формі захисту звіту з науково-педагогічної практики. Для захисту звіту аспірант готує презентаційні матеріали і виступає з доповіддю перед фаховою комісією.

Таблиця 2 – Види завдань, засоби контролю і максимальна кількість балів

Види завдань та засоби контролю	Розподіл балів
1	2
Змістовий модуль 1	20
Аналіз Національної доктрини та стратегії розвитку вищої освіти в Україні	4
Дослідження особливостей організації Болонського процесу в закладах вищої освіти України (усне опитування)	4
Аналіз організації освітнього та виховного процесу у ЗВО та ХНУМГ ім. О. М. Бекетова. Організація дистанційного навчання (усне опитування)	4
Обґрунтування вибору інноваційних технологій та методів викладацької діяльності з урахування творчих підходів та креативності (презентація)	4
Тест за теоретичним матеріалом ЗМ1	4
Змістовий модуль 2	20
Відвідування занять провідних викладачів зі спеціальності та аналіз організації та проведення занять (письмове опитування)	2
Підготовка до проведення лекції зі студентами з дисциплін профільної кафедри (розроблення плану, написання конспекту лекції та підготовка презентації, підготовка до дистанційного заняття)	4
Проведення під контролем наукового керівника та викладача з дисципліни лекції зі студентами з дисциплін профільної кафедри з подальшим обговоренням із керівником та викладачем навчально-методичного рівня, рівня організації та якості проведення заняття (усне опитування)	4

Продовження таблиці 2

1	2
Підготовка до проведення практичного заняття зі студентами з дисциплін профільної кафедри (розроблення планів семінарських (практичних) занять з окремих тем; складання тестових завдань для контролю знань студентів та завдань для самостійної роботи студентів) (письмове опитування)	4
Проведення під контролем наукового керівника та викладача з дисципліни практичного заняття зі студентами з дисциплін профільної кафедри з подальшим обговоренням із керівником та викладачем навчально-методичного рівня, рівня організації та якості проведення заняття (усне опитування)	4
Самоаналіз лекції та практичного заняття (письмове опитування)	2
Змістовий модуль 3	20
Основні методи впровадження дослідницьких компетентностей викладачів та здобувачів вищої школи (усне опитування)	10
Оцінка ефективності підготовки та реалізації наукових проєктів здобувачів (усне опитування)	10
Підсумковий семестровий контроль – диференційний залік у формі публічного захисту звіту	40
Оформлення звіту згідно з вимогами	10
Ілюстративна частина	10
Презентація	10
Захист звіту	10
ВСЬОГО ЗА МОДУЛЕМ	100

Розподіл балів, які отримують аспіранти, наведено в таблиці 3.

Таблиця 3 – Шкала оцінювання

100-бальна шкала	Рівень компетентності	Чотирибальна / двобальна шкала	
		екзамен	залік
90–100	високий	відмінно	зараховано
82–89	достатній	добре	
74–81			
64–73	середній	задовільно	не зараховано
60–63			
35–59	низький	незадовільно	
0–34			

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Методичні рекомендації щодо проходження науково-педагогічної практики (для здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти денної та вечірньої форм навчання зі спеціальності 076 – Підприємництво, торгівля та біржова діяльність) / Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова ; [уклад. С. Ю. Юр'єва]. – Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2022. – 28 с. – Існує електрон. версія. (Режим доступу: <https://eprints.kname.edu.ua/61181/>, вільний).
2. Педагогічна практика аспірантів. Рекомендації до проходження: навч. посіб. для здобувачів ступеня доктора філософії за освітньо-науковою програмою «Менеджмент» спеціальності 073 – Менеджмент / КПІ ім. Ігоря Сікорського ; [уклад. М. О. Кравченко, К. О. Бояринова, А. Р. Дунська, К. О. Копішинська, О. В. Гук]. – Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2021. – 80 с.
3. Типова програма практичної підготовки (педагогічна практика) здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії ХНЕУ ім. С. Кузнеця / [уклад. В. Є. Єрмаченко, С. О. Назарова]. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2020. – 27 с.
4. Про вищу освіту : Закон України від 15 серпня 2014 р. № 1556-VII // Офіц. вісн. України. – 2014. – № 63. – С. 7
5. Про затвердження Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах) : Постанова Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261 // Офіц. вісн. України. – 2016. – № 29. – С. 13.
6. Про Національну доктрину розвитку освіти : Указ Президента України від 17 квітня 2002 р. № 347/2002 // Офіц. вісн. України. – 2002. – № 16. – С. 11.
7. Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2022–2032 роки : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 23 лютого 2022 р. № 286-р // Офіц. вісн. України. – 2022. – № 33. – С. 108.
8. Про затвердження Концепції розвитку педагогічної освіти : Наказ МОН України № 776 від 16.07.2018 [Електрон. ресурс]. – Електрон. текст. дані. –

Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-konserciyi-rozvitku-pedagogichnoyi-osviti>, вільний (дата звернення 10.03.2024). – Назва з екрана.

9. Антонова О. Є. До проблеми визначення сутності поняття креативності : проблеми та пошуки / О. Є. Антонова // Нові технології навчання. – 2012. – № 71. – С. 8–10.

10. Положення про підготовку здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук в Харківському національному університеті міського господарства імені О. М. Бекетова [Електрон. ресурс]. – Електрон. текст. дані. – Режим доступу: <https://ipkvk.kname.edu.ua/holovna/normatyvno-pravova-baza>, вільний (дата звернення: 10.03.2024). – Назва з екрана.

11. Кайдалова Л. Г. Педагогічна майстерність викладача : навч. посіб. / Л. Г. Кайдалова, Н. Б. Щокіна, Т. Ю. Вахрушева. – Харків : Вид-во НФаУ, 2009. – 140 с.

12. Головенкін В. П. Педагогіка вищої школи : підручник / В. П. Головенкін. – 2-ге вид., перероб. і доп. – Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2019. – 290 с.

13. Педагогіка вищої школи : навч. посіб. / Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка ; [уклад. А. В. Лисенко]. – Полтава : ПолтНТУ, 2018. – 102 с.

14. Гладуш В. А. Педагогіка вищої школи: теорія, практика, історія : навч. посіб. / В. А. Гладуш, Г. І. Лисенко. – Дніпропетровськ : ТОВ «Роял Принт», 2014. – 416 с.

15. Сисоєва С. О. Розвиток дослідницької компетентності викладачів вищої школи : навч. посіб. / С. О. Сисоєва, Л. В. Козак ; Київ. ун-т ім. Б. Грінченка. – Київ : ТОВ «Видавниче підприємство «ЕДЕЛЬВЕЙС», 2016. – 156 с.

16. Важинський С. Е. Методика та організація наукових досліджень : навч. посіб. / С. Е. Важинський, Т. І. Щербак ; Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2016. – 260 с.

ДОДАТОК А

**ЗРАЗОК ІНДИВІДУАЛЬНОГО ПЛАНУ ПРОХОДЖЕННЯ
НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ**

**ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
МІСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА імені О. М. БЕКЕТОВА**

Інститут _____
Кафедра _____
Освітньо-кваліфікаційний рівень _____
Спеціальність _____
(шифр і назва)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

_____ року
«___» _____ 20___ року

**ІНДИВІДУАЛЬНИЙ ПЛАН ПРОХОДЖЕННЯ
НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ**

у період з «___» _____ 20___ року по «___» _____ 20___ року

№ з/п	Заплановані заходи	Термін виконання	Відмітка про виконання
1	Складання індивідуального плану		
2	Ознайомлення з організацією освітньо-виховного процесу кафедри		
3	Відвідування аудиторних занять викладачів кафедри		
4	Розробка змісту навчальних занять та методична підготовка		
5	Самостійне проведення навчальних занять		
6	Участь в оцінюванні якості різних видів робіт студентів		
7	Індивідуальна робота зі студентами		
8	Написання та публікація тез доповідей		
9	Підготовка звіту про науково-педагогічну практику		

Здобувач вищої освіти
ступеня доктора філософії _____ (_____) (ПІБ)
(підпис)

Керівник науково-педагогічної практики _____ (_____) (ПІБ)
(підпис)

ДОДАТОК Б

ЗРАЗОК ЩОДЕННИКА НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ

**ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
МІСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА імені О. М. БЕКЕТОВА**

ЩОДЕННИК НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ

здобувача третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
галузі знань 16 – Хімічна та біоінженерія
зі спеціальності 161 – Хімічні технології та інженерія

(ПІБ)

Кафедра _____

(повна назва)

Харків 20 ____

**ВИСНОВОК КЕРІВНИКА
ЩОДО ПРОХОДЖЕННЯ ПРАКТИКИ**

(ПІБ практиканта)

Керівник практики _____ (_____)
(підпис) (ПІБ)

Дата захисту звіту «__» _____ 20__ року

Оцінка за національною шкалою _____
(прописом)

кількість балів _____
(цифрами і прописом)

за шкалою ECTS _____

Керівник практики _____ (_____)
(підпис) (ПІБ)

ДОДАТОК В

ВРАЗОК ЗВІТУ З НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ

**ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
МІСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА імені О. М. БЕКЕТОВА**

ЗВІТ

З НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ

здобувача вищої освіти ступеня доктор філософії

_____ (ПІБ)

освітньо-наукова програма _____
(найменування ОНП)

галузь знань _____
(код та найменування спеціальності)

форма навчання _____
(денна, вечірня)

кафедра _____
(найменування кафедри, за якою закріплений аспірант)

період проходження практики : з _____ по _____

Керівник практики _____ (_____
(підпис) (ПІБ)

Дата проведення захисту звіту _____

Оцінка за результатами захисту звіту _____

Гарант ОНП _____ (_____
(підпис) (ПІБ)

Харків 20 _____

Структура звіту з науково-педагогічної практики:

- вступ;
- основна частина;
- висновки;
- список використаних джерел;
- додатки.

Основна частина звіту повинна містити три розділи (згідно зі змістовими модулями науково-педагогічної практики).

У першому розділі звіту необхідно надати характеристику організації Болонського процесу в закладах вищої освіти України; Закону України «Про вищу освіту»; особливостей організації освітнього та виховного процесу у ХНУМГ ім. О. М. Бекетова.

У другому розділі необхідно описати:

– сучасний стан навчально-методичної та наукової роботи, що проводиться на кафедрі;

– обсяг проведення навчальної роботи за видами (дата проведення, курс, вид заняття, тема, які наочні матеріали використовувалися у процесі проведення заняття);

– які матеріали використав аспірант під час підготовки до проведення навчальних занять;

– які навчальні матеріали були розроблені за темою дисертаційної роботи у ході підготовки та проведення навчальних занять.

Обсяг відвідування та проведення аудиторних занять рекомендовано надавати у вигляді таблиць В.1 і В.2.

Таблиця В.1 – Відвідування аудиторних занять

Науково-педагогічний працівник, який проводив заняття	Дата і час проведення заняття	Шифр групи	Тема заняття, навчальна дисципліна	Вид заняття

Таблиця В.2 – Проведення аудиторних занять

Дата і час проведення заняття	Шифр групи	Тема заняття, навчальна дисципліна	Вид заняття

Провести самоаналіз та оцінити якість проведення власного заняття (відповісти на запитання анкети (дод. Д)).

У третьому розділі звіту рекомендовано охарактеризувати основи науково-дослідницької діяльності у закладах вищої освіти; першоджерела та наявні дисертаційні дослідження за обраною тематикою власної дисертації, що сприятимуть вирішенню окреслених проблем у сфері підприємництва, торгівлі та біржової діяльності.

ДОДАТОК Г

Відгук керівника науково-педагогічної практики про проходження науково-педагогічної практики здобувачем вищої освіти ступеня доктора філософії

_____ (ПІБ)

на кафедрі _____
(найменування кафедри, за якою закріплений аспірант)

У період проходження науково-педагогічної практики здобувачем вищої освіти ступеня доктора філософії

ВИСНОВОК. Здобувач вищої освіти ступеня доктора філософії

_____ (прізвище, ім'я, по батькові) _____ виконав (не виконав) програму науково-педагогічної практики в повному обсязі та заслуговує на оцінку _____ (за національною шкалою та за шкалою ЄКТС).

		_____ 20__ р.
Керівник науково-педагогічної практики	_____ (підпис)	(_____) (ПІБ)
Завідувач кафедри	_____ (підпис)	(_____) (ПІБ)

ДОДАТОК Д

АНКЕТА

«САМОАНАЛІЗ ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ»

1. Чому ви навчилися під час науково-педагогічної практики (Позначте потрібні відповіді):

а) постановка цілей, завдань перед аспірантами; визначення «найближчих і подальших перспектив» в їх особистому розвитку;

б) планування і підготовка занять;

в) встановлення ділових відносин із викладачами-колегами;

г) налагодження контактів із практикантами?

2. Які стосунки, на вашу думку, переважали у вашій педагогічній діяльності:

а) ділові;

б) особисті;

в) дружні;

г) відносини не налагоджені?

3. Який, на вашу думку, стиль спілкування з практикантами переважав у вашій педагогічній діяльності:

а) демократичний;

б) авторитарний;

в) ліберальний;

г) змішаний (непослідовний)?

4. Ви виявили рівень отриманої науково-педагогічної підготовки:

а) достатній (гарний);

б) задовільний;

в) недостатній для роботи викладачем (потрібне підкресліть).

5. Які труднощі ви відчували у своїй педагогічній роботі під час практики (позначте цифрами в порядку убуття):

а) відбір навчального матеріалу;

б) вибір методів і прийомів навчання і виховання;

в) активізація навчально-пізнавальної діяльності студентів на занятті;

г) контроль та оцінювання студентів та практикантів на занятті;

д) організація навчальної дисципліни та підтримка уваги студентів на занятті;

- е) створення у студентів мотивації до навчання;
- ж) використання активних методів і прийомів навчання;
- и) створення проблемної ситуації на занятті;
- к) реалізація дослідницького методу навчання;
- л) організація спілкування зі студентами та аспірантами;
- м) встановлення ділових контактів з викладачами інституту;
- н) інше?

6. Чи вдалося вам у процесі педагогічної практики повністю реалізувати ефективні методики або технології навчання і виховання? Які саме?

7. Чи стануть в нагоді вміння та навички, отримані в процесі науково-педагогічної практики у вашій подальшій роботі? Які саме?

8. Чи відповідають результати науково-педагогічної практики вашим очікуванням? Які?

9. Ваші пропозиції щодо змін в організації та проведенні практики для максимального використання її можливостей.

Дата _____ Підпис _____

Електронне навчальне видання

Методичні рекомендації

щодо проходження науково-педагогічної практики

(для здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти всіх форм навчання зі спеціальності 161 – Хімічні технології та інженерія, освітньо-професійна програма «Хімічні технології та інженерія в міському господарстві та будівництві»)

Укладачі: **САВВОВА** Оксана Вікторівна,
БАБІЧ Олена Вікторівна

Відповідальний за випуск *Т. Д. Панайотова*
Редактор *О. А. Норик*
Комп'ютерне верстання *І. В. Волосожарова*

План 2024, поз. 394М

Підп. до друку 08.07.2024. Формат 60 × 84/16.
Ум. друк. арк. 2,0.

Видавець і виготовлювач:
Харківський національний університет
міського господарства імені О. М. Бекетова,
вул. Маршала Бажанова, 17, Харків, 61002.
Електронна адреса: office@kname.edu.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи:
ДК № 5328 від 11.04.2017.